

Лучія ПУЗИКОВА,
Рітта КОЗУНОВА

МЕКСИКА:

між минулим і майбутнім

Кожен мексиканець – майстер і творець

Що так благотворно впливає на людей – пам'ятники стародавньої цивілізації та збережені традиції індіанського мистецтва, яким понад п'ять тисяч років, чи сонце, небо й навдивовижу гарні квіти, сказати важко. Але кожен мексиканець – майстер і творець. Хтось присвятив життя виготовленню кераміки, хтось – живопису. Хтось створює шедеври з коштовного каміння, а хтось роками плете гамаки, вишиває, співає, танцює, готує їжу тощо. Уся Мексика – велика сцена, де кожен патріот країни має зіграти свою головну роль.

Мексика чарує та приголомшує з першої хвилини – сяйвом незліченних вогнів нічного Мехіко, найбільшого міста на землі, яке «виросло» із столиці ацтеків. У центрі мегаполісу, поряд із кафедральним собором, можна побачити дбайливо збережені залишки споруд давнього Теночтитлана, котрий вразив своєю величчю та красою навіть не схильних до сентиментів іспанських конкістадорів. На сучасних туристів не менше враження справляє Тео-

тіаукан – «Місце, де народжуються й помирають боги». Видершись на найвищу піраміду Сонця (65 метрів), почуваясь птахом, що ширяє у височині. Не випадково герб Мексики – орел, який тримає у дзьобі змію. За легендою, свою столицю ацтеки заснували саме на тому місці, де побачили такого орла. До речі, слово «Мексика» походить від «мешика» – так називали себе ацтеки.

Найулюбленіше місце відпочинку жителів Мехіко-сіті та мільйонів туристів, котрі щорічно відвідують країну, – це парк Чапультепек (у перекладі з індіанської – «Пагорб цикад»), де збереглися озера й канали, що дарували прохолоду правителям ацтеків.

Утім, уся столиця видається величезним парком: розлогі квітучі дерева, оповиті справжніми хмарами бузкового, рожевого, жовтого кольору, занурюють вас у море чудових пахощів, а спів птахів перебиває гул машин на автостадах. І всюди – посмішки на смаглявих обличчях і нескінченна музика, від

сумних мелодій мандрівного шарманщика до сучасних ритмів, що вихлюпуються з молодіжних кафе разом з ароматами гострих приправ і міцної кави.

Мексика – батьківщина шоколаду, тут шоколадним соусом поливають навіть м'ясні страви. А такої великої кількості та розмаїття солодощів не зустрінеш ніде! Мексиканці примудряються навіть найсумніші моменти життя перетворити на свято. Приміром, 2 листопада вони відзначають «День мертвих» ... карнавалом, на якому з апетитом поїдають виготовлені з цукру та здоби черепи, а на вулицях весело танцюють скелети з гітарами в руках. Це – також спадщина культури індіанців, котрі вважають: померла людина вирушає в кращий світ, тому за неї можна тільки порадіти.

Але найдивовижніше, найзворушливіше й, до речі, найулюбленіше свято в мексиканській родині відзначають у день 15-річчя доньки. Воно буває яскравіше, ніж весілля, батьки готуються до нього все життя.

Спасибі журналу за підтримку

Наші журналісти продовжують роботу над Міжнародним гуманітарним проектом «Святий вечір», мета якого – розширення території добра на землі, пошук людей, котрі заради щастя та миру на планеті, в ім'я майбутнього реалізують на практиці гуманітарні ідеї. На першому етапі нам удалось зустрітись з великою кількістю людей, що присвятили своє життя підтримці дитинства. Вони живуть у різних країнах, на різних континентах і готові допомогти кожній дитині, яка потрапила в біду.

У роботі над проектом беруть участь журналісти багатьох міжнародних і українських ЗМІ. Серед них і міжнародний інформаційний афінський тижневик «Світ-Омонія».

Журнал Верховної Ради України «Віче» на своїх сторінках постійно розповідає про проблеми українських дітей, намагаючись привернути увагу до того, що їм живеться в рідній країні, а також до тих, хто в скрутну хвилину подає юним громадянам руку допомоги. Так побачила світ серія матеріалів про сім'ї французів, італійців, про грецького панотця Нектарія, котрий щороку забирає на відпочинок з Криму до Греції 400 хлопчиків і дівчаток. Ця людина допомогла багатьом українським підліткам продовжити навчання в європейських навчальних закладах.

У книзі «Світ, в якому ти живеш», виданій у рамках згаданого проекту, розповідається про Міжнародну гуманітарну програму на захист дитинства «Діти Чорнобиля». Ми побували в кубинському педіатричному центрі «Тара-ра», де лікарі впродовж усіх років, що минули після чорнобильської трагедії, продовжують надавати безкоштовну кваліфіковану допомогу українським дітям. Нещодавно ми отримали листа з Куби від Наталі Кизилової, мами Михайлика Кизилова з Харкова. Вона пише: «Я безмірно вдячна кубинським лікарям за їхню самовіддану працю. Минуло три роки, як ми з сином приїхали сюди. Хлопчик народився без слухового каналу. В Україні операція коштувала 45 тисяч євро. Моя сім'я не в змозі заплатити такі гроші. На Кубі Мишкові зробили вже п'ять операцій. Лікарі вирішують нашу проблему поступово й наполегливо, використовуючи найсучасніші медичні технології. Спасибі вашому журналу за моральну підтримку, за серію дитячих енциклопедій, які ваш колектив передав на Кубу. Мені, як матері, приємна ваша увага до дітей. Усім бажаю здоров'я та щастя».

17

Утім, не подумайте, що мексиканці вміють лише веселитися. Вони також уміють наполегливо й тяжко працювати, у чому ми переконалися, проїхавши сотні кілометрів доріг, «відвойованих» у непролазній тропічній хащі, пробитих у гірській породі. Справжній «урок праці по-індіанськи» дав нам менеджер фабрики з обробки напівкоштовного каміння Альберто Пончо. З'ясувалося, символ мексиканської природи – агава може бути джерелом смачного соку, з якого виготовляють різноманітні напої, з її листя за старих часів виробляли папір. Ну а величезні колючки агави – готова голка з ниткою з волокон цієї диворослини!

Свідчення невтомної праці можна побачити в кожному місті Мексики – це чудове різьблення по каменю, гордість стародавніх католицьких храмів, вигадливі ковані балкончики та лавки, філігранна вишивка традиційних нарядів. До речі, національний костюм мексиканки навдивовижу схожий на український: біла вигаптувана сорочка, нарядна синя або зелена спідниця, вінок з кві-

Оглядач журналу «Віче» Лучія Пузикова під час мандрівки Мексикою

тів поверх чорних кіс і різноколірні стрічки, які розвіває вітер.

Іще більшою несподіванкою для нас у такій далекій країні стала зустріч із співвітчизниками. Приміром, у місті Пуебла ми познайомилися з усмішливою симпатичною жіночкою: Олена Мозгова прожила 15 років у Перу, а нині переїхала працювати до Мексики. Вона із задоволенням допомогла нам не заблукати на крутих вуличках цього стародавнього містечка, розповіла багато цікавого про країну, яка стала для неї другою батьківщиною. Але Олена ніколи не забуває свого коріння, вона так щиро раділа зустрічі з нами!

Мексика – країна напрочуд різноманітних ландшафтів. Тут є і вулкани-«курці», і соляні водограї, і величезні пустелі (серед них і знаменита Чіхуахуа), і дощові ліси, де ховаються веселкові водоспади і птахи з чарівним пір'ям. Усе це розмаїття кольорів і форм природи відбилося в народному мистецтві, що має глибокі індіанські корені. Адже 60 відсотків мексиканців – це метиси, нащадки європейців та індіанців. Одним із них виявився наш чудовий гід – Рамон Мартінес. Його батько – представник народу тарасків, котрі до приходу іспанських колонізаторів створили свою високорозвинену державу, що розташовувалася на всій території сучасного штату Мічоакан. Звісно, Рамон пишається своїми предками по батьківській лінії, але не менше любить і шанує свою матір-французьку. Він вільно говорить російською, позаяк є випускником Талліннського цивільного авіаційного інституту. У молодос-

ті об'їздив практично весь Радянський Союз – від Грузії й Середньої Азії до Якутії. Саме звідти, з країни вічних снігів, Рамон привіз до спекотної Мексики якутську дівчину, котра стала його супутницею на все життя та подарувала двох чудових дітей. Нині подружжя займається туристичним бізнесом, працює з російськомовними туристами, відкриваючи для них приголомшливу Мексику – давню та вічно юну! Нам дуже пощастило, що нашим провідником у цій країні був саме Рамон Мартінес: його ерудиція й доброзичливість допомогли нам досягнути справжній мексиканський характер.

Більше того, друзі Рамона – індіанці майя стали і нашими друзями! У багатонаціональній Мексиці майже 30 відсотків жителів – «чисті» індіанці, це приблизно 10 мільйонів осіб. Серед них – понад тисячу ацтеків, що й досі розмовляють своєю мовою та живуть за своїми звичаями. Не кажучи вже про майя, котрих близько двох мільйонів! Ми побували в штатах Чьяпас, Кампече й Юкатан, які сміливо можна назвати «країною Майя».

Найбільш «індіанське» місто – це Сан Кристобаль де лас Касас. Неподалік від цього затишного, напрочуд чистого й ошатного міста в гірській долині розташувалося селище Сінакантан, де мешкають майя-цоциль. Там нас привітно зустріла Каталіна Ернандес – господиня традиційного дому майя. Каталіна та її родички – Хуана, Томаса й Петра відкрили нам секрети ручного ткацтва свого народу. У кожному візерунку, що з'являється з-під невтомних паль-

ців ткалі, котра працює на ручному верстаті, зашифровані стародавні символи, покликані оберігати людину в дорозі, нагадувати про головні закони життя. Дивно, але ці символи виявилися дуже схожими на вишиті на наших українських рушниках.

Ми ще раз переконалися, що всюди у світі люди прагнуть зберегти загальнолюдські цінності – мир, добро, пошану до предків. Каталіна та її помічниця також прагнуть цього. Вони створили невеликий кооператив, де працюють жінки-ткалі народу майя. У такий спосіб вони зберігають витoki своєї культури й водночас розширюють територію добра. На знак вдячності ми подарували Каталіні та її подругам прапор журналу «Віче», значки і книгу «Світ, в якому ти живеш».

На півострові Юкатан нас чекав сюрприз – справжній «бенкет майя», влаштований іще однією гостинною родиною, усі члени якої заробляють на життя своєю працею. Це – брати Луїс і Аріель Негрон Лопес, Херсон Ізраель Чам Кої та Хосе Ак Кантун. Як бачите, на відміну від «ткацького дому» Каталіни, тут своє мистецтво демонстрували виключно чоловіки. Яке саме? Кухарське! Ресторан, розташований поблизу археологічного центру Ушмаль, побудований у вигляді традиційного житла майя («палапа»). Ми дізналися, як готується м'ясо по-індіанськи – у земляній печі, скуштували традиційних страв, що ними пригощають гостей на свято й навіть узяли участь у веселому обряді «посвячення у друзі майя».

Історія мексиканської екзотики чи екзотика мексиканської історії?

Територія сучасної Мексики – це південна частина північноамериканського континенту. Тут ще за півтори тисячі років до н. е. існували та процвітали великі імперії – ольмеків, майя, тольтеків. Від середини XIII століття їх змінила могутня цивілізація ацтеків. Столицею імперії було місто Теночтитлан. Існування цієї цивілізації було перерване 1519 року, коли іспанські конкістадори розпочали криваву колонізацію узбережжя Мексиканської затоки. Діючи хрестом і мечем, вони захопили землі ацтеків і перетворили їх на колонію Іспанії аж на три століття. Жителі нових іспанських володінь отримали католицтво замість політеїзму, познайомилися з кіньми, «збагатилися» цілим букетом європейських хвороб і звичкою до привізного алкоголю, вивчили іспанську мову. А от незалежність Мексика здобула лише 1821-го. Щоправда, після війни зі Сполученими Штатами Америки вона втратила більшу частину своїх земель.

Період збройних конфліктів із сусідньою державою за володіння територіями завершився лише в 1917 році з прийняттям конституції – нового зводу законів, що передбачає демократичні перетворення (проведення глибокої аграрної реформи, розробку передового трудового законодавства, захист національних багатств і суверенітету країни). Ця конституція діє досі, попри те, що не розв'язано ще таких актуальних проблем, як, наприклад, питання про рівність прав для корінного індіанського населення. Політичної автономії 30 відсоткам населення – мексиканським індіанцям – держава так і не надала. Упродовж усієї історії існування Мексиканських Сполучених Штатів боротьба індіанців за свої права

не припинялася, у різних штатах постійно спалахували повстання. Так тривало до 1994 року. Саме тоді щонайменше 150 осіб загинули в південному штаті Чьяпас під час повстання, очолюваного Сапатистським повстанським рухом. Назва руху походить від імені генерала Еміліано Сапати – героя мексиканської революції 1910–1920 років. Соціальною опорою руху були бідні індіанці-селяни. Сапатисти вимагали конституційного закріплення прав корінних народів Мексики, виступали проти проведення неоліберальних реформ у Латинській Америці, ратифікації договору НАФТА, ухвалення законів, що дозволяють купівлю-продаж селянських общинних земель. Гасло сапатистів «Демократія! Свобода! Справедливість!» відбивало ідеальну теорію, а на практиці часто реалізувалося у досить жорсткий спосіб.

Відтоді (з 1994 року) рух індіанців за свої права має мирний цивілізований характер. Це більшою мірою властиве цьому цілком миролюбному народу. Так само мирно закінчилося й політичне протистояння 2006 року з екзотичною назвою «Революція кактусів» – багатотисячні акції протесту проти результатів президентських виборів у Мексиці, на яких переміг представник консервативної Партії національної дії (ПНД) Феліпе Кальдерон. Попри незадоволення прибічників опозиції мексиканський суд у вересні 2006 року визнав, що Феліпе Кальдерон під час виборчих переговорів не порушив жодних конституційних вимог і є законно обраним президентом.

Кінець світу по-мексиканському і парад планет

Більшість мексиканців – метиси, нащадки від змішаних шлюбів індіанців та іспанців. У яскравих фестивалях, що проходять у країні, віддзеркалюються традиції, яким понад п'ять тисяч років. Навіть грізне попередження про кінець світу тут сприйняли по-своєму. Міністр туризму Мексики повідомив, що в рамках підготовки до цієї не вельми веселої події плануються різні барвисті свята, присвячені маловідомим сторінкам історії майя та їхнім

традиціям. Найбільше пощастить тим туристам, котрі заздалегідь подбають про квитки на грудневі свята 2012 року. Вони побачать багато цікавого, а головне – кінець колишньої й початок нової епохи в розвитку нашої цивілізації. Так стверджує календар майя, створений близько чотирьох тисячоліть тому. Згідно з цим календарем 21 грудня 2012 року завершується великий цикл розвитку людства, що тривав 26 тисяч років, і розпочинається зона переходу

homo sapiens у новий енергетичний стан. Нова епоха розвитку, за майя, триватиме до 2053-го.

2012 року на люді чекає надзвичайно рідкісне астрономічне явище – три затемнення: місяця, Венери (Сонцем) і самого Сонця. Сонячна система вишикується в одну лінію з центром Чумацького Шляху. Таке відбувається раз на 26 тисяч років – рівно стільки часу потрібно Сонцю, аби зробити один оберт навколо центру галактики. Про одне календар майя не сказав: невідомо, якими стануть планета Земля та її жителі після грудня 2012 року. Але це не заважає мексиканському народові та його уряду готуватися до святкової зустрічі кінця світу.

І в цьому щонайяскравіше відбився сучасний мексиканський характер. Коли хочеться плакати, мексиканець співає, коли на душі неспокійно, танцює. Мексиканський характер – це сукупність загальнолюдських рис. Вони притаманні людям, котрі прийшли на цю землю для любові та щастя, котрі віддали своїй землі, працелюбні й талановиті. Мексиканці готові прийняти в себе всіх, кого цікавить історія та культура стародавніх цивілізацій, хто хоче зрозуміти, заради чого варто жити на цій планеті і за що боротися.

Фото Ріти КОЗУНОВОЇ та Дениса ДАВИДОВА.

